

การสืบค้นและสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา

Search and Create a Network of Texts to Preserve Oral Traditions of Buddhist Literature of Buddhism

1. วิเศษ เสาะพบดี*, 2. โพน นามณี, 3. เกரியไกร เจริญผล,
4. ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง, 5. จรูญศักดิ์ แพง, 6. ศิโรตม์ ทองก้อน
1. Wiset Sorpobdee*, 2. Phon Namanee, 3. Kriangkrai Charoenphon,
4. Narongsak Lunsamrong, 5. Charoensak Paeng, 6. Sirot Tonggon

- 1., 2., 3., 4., 5. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
6. นักวิจัยอิสระ

- 1., 2., 3., 4., 5. Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus
6. Independent Researcher

* Corresponding Author E-mail: veesaad@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สืบค้นและจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา 2) จัดทำสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในรูปแบบมุขปาฐะ 3) สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และการเรียนรู้วรรณกรรมดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพระภิกษุสงฆ์, มัคทายก, นักปราชญ์ท้องถิ่น และนักวิชาการ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. การสืบค้นและจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมมุขปาฐะเน้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเล่าเรื่องและการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การจัดทำสื่อการเรียนรู้และการนำวรรณกรรมมุขปาฐะไปใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนในด้านจิตใจและชีวิตที่สงบสุข
3. การอนุรักษ์และสืบทอดวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในรูปแบบมุขปาฐะล้านนาให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องมีเครือข่ายที่แข็งแกร่ง การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูล และการบันทึกข้อมูลที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้และจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: 1. สร้างเครือข่าย; 2. วรรณกรรมพระพุทธศาสนา; 3. มุขปาฐะ; 4. ปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา

ABSTRACT

This research article aimed to: 1) Identify and document the orally transmitted Buddhist textual corpus preserved by Lanna indigenous scholars; 2) Develop pedagogical resources pertaining to Buddhist literary traditions transmitted through oral modalities; and 3) Establish a collaborative network for the conservation and educational transmission of such literary heritage. The research participants comprised monastic practitioners, community leadership representatives, indigenous knowledge custodians, and academic specialists The research employed mixed-method research

design. Methodological approaches included structured questionnaires and semi-structured interviews for data acquisition.

The research found that:

1. The documentation and cataloging of orally transmitted literary traditions emphasized the intergenerational transmission of indigenous epistemologies through narrative discourse, while employing digital preservation technologies for optimized archival procedures.

2. The development of pedagogical resources and the practical application of orally transmitted literature in quotidian contexts facilitated enhanced cognitive processes and contributed to community development paradigms, particularly regarding psychological equilibrium and holistic well-being.

3. The sustainable conservation and transmission of Buddhist literary traditions within the Lanna oral heritage framework can be effectively achieved through the establishment of robust collaborative networks, the strategic implementation of digital technologies for knowledge dissemination, comprehensive documentation methodologies, facilitated knowledge exchange platforms, and coordinated community engagement initiatives, thereby promoting cultural comprehension and sustainable heritage preservation.

Keywords: 1. Create Network; 2. Buddhist Literature; 3. Oral Tradition; 4. Local Scholars of Lanna

บทนำ

การสร้างองค์ความรู้เฉพาะของกลุ่มมีความสำคัญในสังคมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีบริบทที่แตกต่างกัน การสร้างองค์ความรู้จึงต้องอาศัยกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายของแต่ละกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเขียน การพูดคุย หรือการจัดสัมมนา จะช่วยในการสร้างการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์จริง ซึ่งทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง (กุลทัต หงส์ขยางกูร และ ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา, 2560) วิธีการที่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่ การเข้าใจตัวเองและเลือกดำเนินการอย่างมีสติช่วยให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำให้ตัวเองเป็นตัวของตัวเองในทุก ๆ บริบทจะช่วยให้ตัดสินใจได้ดีขึ้นและทำให้เกิดความสุขในชีวิตประจำวัน

การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น เสียงตามสายและการใช้ผู้นำชุมชน เป็นวิธีที่สำคัญในการเข้าถึงชุมชนและช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การคัดแยกขยะ การฝึกอบรมและกิจกรรมรณรงค์ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ในด้านการพัฒนาเครือข่ายในชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกทุกระดับ รวมถึงการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและงบประมาณ เป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาเครือข่ายให้ยั่งยืนและลดข้อจำกัดในการดำเนินการ (นรา พิมพ์พันธ์ และพิชญ์ สมพอง, 2555) เปิดโอกาสให้ตัวเองมีทางเลือกมากขึ้น และยืดหยุ่นในการตัดสินใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หรือการใช้ชีวิต การลดข้อจำกัดช่วยให้สามารถปรับตัวได้ดียิ่งขึ้นในทุกสถานการณ์

การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมูขปาฐะมีความสำคัญในการส่งเสริมการสืบทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการผสมผสานระหว่างนิยายเถรวาทและมหายานในล้านนา ได้สร้างเอกลักษณ์ที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พระมหานัทรชัย สุนตตชโย, 2566; อัครินทร์ อังกูรวงษ์วัฒนา, 2561) การสร้างเครือข่ายการ

อนุรักษ์เหล่านี้จึงไม่เพียงแต่เป็นการรักษาความรู้ในปัจจุบัน แต่ยังเป็นการวางรากฐานสำหรับการพัฒนาในอนาคต การทำวิจัยในด้านนี้จึงสำคัญต่อการพัฒนาและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสืบค้นและจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมูขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา
- 2) เพื่อจัดทำสื่อการเรียนรู้ข้อมูลวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมูขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา
- 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และเรียนรู้วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมูขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการอนุรักษ์และสร้างเครือข่ายการสืบค้นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมูขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา โดยใช้วิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : การวิจัยแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุสามเณร และมัคทายกจาก 136 วัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ รวมถึงนักวิชาการด้านวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมูขปาฐะท้องถิ่นล้านนา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ตอบแบบสอบถามและกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล : การเก็บข้อมูลใช้เครื่องมือ 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามถูกออกแบบให้ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับการสืบค้น การจัดเก็บข้อมูล และการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาในรูปแบบมูขปาฐะ ขณะที่แบบสัมภาษณ์มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อแยกประเภทข้อมูลและตีความเนื้อหาจากการสัมภาษณ์

การนำเสนอผลการวิจัย : ผลการวิจัยจะนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา โดยแบ่งเป็นบทต่าง ๆ ได้แก่ บทนำ, เอกสารที่เกี่ยวข้อง, วิธีการวิจัย, ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งจัดทำรายงานวิจัยและบทความวิชาการเพื่อเผยแพร่ในวารสารระดับชาติ

ผลการวิจัย

1. การสืบค้นและจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมูขปาฐะจากปราชญ์ท้องถิ่นล้านนาเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ทางศาสนา โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ถูกถ่ายทอดด้วยการบอกเล่าและเล่าเรื่องในรูปแบบที่เป็นมูขปาฐะ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมล้านนา การเก็บข้อมูลจากปราชญ์ท้องถิ่นนั้นจะทำให้สามารถรักษาความรู้ที่มีค่าเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การบันทึกเสียงและการถ่ายภาพ หรือแม้กระทั่งการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล จะทำให้ข้อมูลเหล่านี้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต (พัชลินจ์ จินนุ่น, 2563) นอกจากนี้ยังสามารถเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ไปยังผู้คนในวงกว้างผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างยูทูปและเฟสบุ๊ก ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถเรียนรู้และได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในลักษณะที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย การเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาในรูปแบบมูขปาฐะจึงเป็นการรักษา

เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนาและยังช่วยเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วอีกด้วย

2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาแบบมุขปาฐะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและศึกษาข้อมูลได้ตามจังหวะของตัวเอง ซึ่งเป็นการยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ไปสู่รูปแบบที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยไม่จำกัดการเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ที่ต้องเข้าเรียนในห้องเรียน นอกจากนี้การใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ การทำพอดแคสต์ หรือการจัดทำสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ยังช่วยให้เนื้อหาทางศาสนามีความน่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องในรูปแบบที่มีภาพประกอบ หรือการบันทึกการบรรยายจากพระสงฆ์และปราชญ์ท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ทุกเวลา การนำหลักธรรมจากวรรณกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมา เช่น การฝึกฝนเมตตา การให้โอกาสผู้อื่น และการให้อภัย เป็นการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้จริงและส่งเสริมความสงบสุขในชุมชน นอกจากนี้การเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาในรูปแบบที่ทันสมัย ยังช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้เรียนใหม่ ๆ ที่อาจไม่คุ้นเคยกับการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิม ทำให้การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและสามารถเข้าถึงกลุ่มคนในทุกช่วงวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และเรียนรู้วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการศึกษา เพื่อให้การอนุรักษ์และการสืบทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การใช้สื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียจะช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าถึงผู้คนได้ในวงกว้าง และมีการเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณค่าได้อย่างรวดเร็วและสะดวกมากยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมสัมมนา การจัดเวิร์กช็อป และการจัดการศึกษาในชุมชนจะช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวคิดระหว่างนักวิจัย พระสงฆ์ และประชาชน ซึ่งจะเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเช่น การจัดตั้งทุนการศึกษา การสนับสนุนด้านงบประมาณ หรือการจัดทำโครงการอนุรักษ์วรรณกรรมในระยะยาวจะช่วยให้การอนุรักษ์และเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้มีความยั่งยืนและมั่นคง การร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน จะช่วยเสริมสร้างความรู้และการเข้าใจทางพระพุทธศาสนาในวงกว้าง และทำให้รักษาประเพณีและคำสอนท้องถิ่นได้รับการสืบทอดต่อไปในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การฟังและเล่าวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะมีความสำคัญในการรักษาและถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาให้แก่คนรุ่นใหม่ การอนุรักษ์วรรณกรรมเหล่านี้ช่วยป้องกันการสูญหายของข้อมูลสำคัญและรักษาวัฒนธรรมให้ยั่งยืน โดยสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูล เช่น การถ่ายภาพ การบันทึกเสียง หรือดิจิทัล เพื่อให้เข้าถึงได้ง่ายและยาวนาน นอกจากนี้ยังควรมีการร่วมมือกับปราชญ์ท้องถิ่นในการบันทึกและถ่ายทอดวรรณกรรมผ่านการสัมภาษณ์หรือการบันทึกเรื่องเล่า เพื่อเก็บรักษาความรู้และประสบการณ์ที่มีค่าในชุมชนและส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ให้ยั่งยืน แนวคิดของ เยาวเรศ วงศาสุลักษณ์ (2566) ในเนื้อหาที่กล่าวถึงการสืบค้นและการจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะนั้นสอดคล้องกับ แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาวิจัย ซึ่งนำไปสู่การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืนผ่านการอนุรักษ์ข้อมูลสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การสัมภาษณ์ผู้รู้ การบันทึกคำบอกเล่า และ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเก็บรักษาข้อมูลเหล่านี้ให้คงทนและเข้าถึงได้ง่ายในอนาคต โดยเฉพาะการร่วมมือกับปราชญ์ท้องถิ่นในการสืบสานและถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าอีกทั้งยังเห็นได้ว่าการใช้ ฐานข้อมูลออนไลน์ และ เครื่องมือดิจิทัล เป็นต้นว่า Google Scholar, TDC, หรือ ThaiJO สามารถเป็นแหล่งสำคัญในการสืบค้นข้อมูลที่เชื่อถือได้และช่วยให้กระบวนการวิจัยมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นในการค้นหาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาและการอนุรักษ์ความรู้พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น TDC (Thai

Digital Collection) เป็นคลังข้อมูลดิจิทัลที่รวบรวมเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในด้านต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิชาการ เพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ข้อมูลสำคัญให้กับสาธารณชน, Google Scholar เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ใช้ค้นหาบทความวิจัยจากหลากหลายแหล่งข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ, TAR (Thai Academic Reference Database) เป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เพื่อสนับสนุนการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์และวิจัย, ThaiJO เป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมวารสารทางวิชาการของประเทศไทยที่ให้บริการออนไลน์, ThaiEDResearch เป็นฐานข้อมูลที่เผยแพร่ผลงานวิจัยทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการศึกษาและวิจัยในประเทศ, และ SpringerLink – Journal เป็นแหล่งข้อมูลวิจัยจากสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงในหลายสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์

2. จากผลการวิจัยพบว่า การจัดทำสื่อการเรียนรู้ต่อข้อมูลวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะของปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา ควรเริ่มจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ นำข้อมูลมาสร้างเป็นสื่อที่หลากหลาย เช่น หนังสือ วิดีโอ และสื่อดิจิทัล ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย จัดทำสื่อในรูปแบบที่น่าสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน รวมถึงการเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงได้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้สามารถจำแนกออกตามลักษณะได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิด ได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน ฯลฯ

2) สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็น เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น แดบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แดบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยี ยังรวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

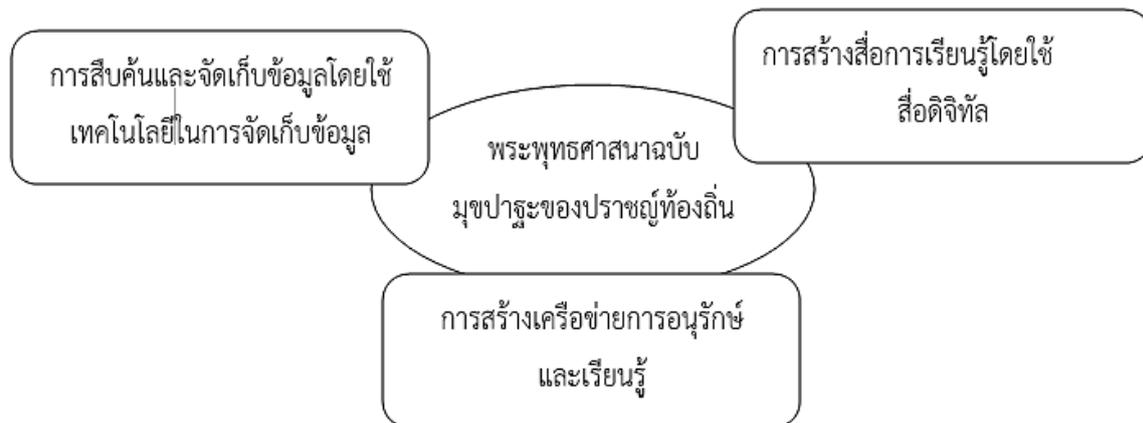
3) สื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากสื่อ 2 ประเภทที่กล่าวไปแล้ว ยังมีสื่ออื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยี

3. จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างชุมชน วัด และองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ จะช่วยเสริมการสืบทอดวรรณกรรมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน การจัดกิจกรรมที่ให้ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวิร์กช็อปหรือการอบรมเกี่ยวกับการเล่าขาน และการตีความวรรณกรรม ก็จะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและร่วมมือกันอนุรักษ์ได้จริง การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบสานวรรณกรรมมุขปาฐะจะทำให้เราไม่สูญเสียความเป็นตัวเอง แต่จะยังคงสามารถยืนหยัดอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้ อย่างมั่นคง ซึ่งเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะมีประโยชน์หลายประการ เป็นต้นว่าด้วยการช่วยสืบสานและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมประเพณีของชาวล้านนาให้คงอยู่ต่อไป เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์และพุทธศาสนาที่มีคุณค่าทางวิชาการ เสริมสร้างความรู้และการเรียนรู้ให้กับคนรุ่นหลัง รวมถึงการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยิงยศ บุญจันทร์ และ ชูสิทธิ์ วิรุณหะ (2562) ซึ่งให้เห็นว่าฝรั่งเศสดำเนินนโยบายจัดระบบการศึกษาแบบใหม่แก่ชาวเขมร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการแรงงานที่มีการศึกษา แต่ด้วยธรรมเนียมที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ ประกอบกับภาระทางเศรษฐกิจและความขัดแย้งกับชาวเวียดนามและชาวจีน ทำให้ชาวเขมรเลือกส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่วัดโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการสอน ทำให้ฝรั่งเศสหันมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนวัดพร้อมกับปฏิรูปการศึกษาแก่คณะสงฆ์ เพื่อลดอิทธิพลของสยามและสร้างกลุ่มพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถสำหรับการสอนโรงเรียนวัดแบบใหม่ในแบบที่ฝรั่งเศสต้องการและควบคุมได้ แต่การจัดการศึกษาแบบใหม่ส่งผลที่

ฝรั่งเศสไม่ได้คาดคิด กล่าวคือทำให้พระสงฆ์ก้าวเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้เคลื่อนไหวด้านชาตินิยมควบคู่กับกลุ่มปัญญาชน ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ไม่ได้เกิดขึ้นจากแนวคิดทางการเมือง แต่เกิดจากความต้องการธำรงรักษารากฐานทางวัฒนธรรมของเขมร จึงแสดงให้เห็นว่าสำนึกถึงความเป็นชาติของชาวเขมรนั้น ไม่ได้เกิดจากการผลักดันของฝรั่งเศสแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังเกิดจากความสับสนเนื่องจากการปะทะกันสำนึกถึงความ เป็นชาติที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้สึก ดังกล่าวต่อสังคม และสัมพันธ์กับการปฏิรูปการศึกษาของฝรั่งเศสที่ผลักดันให้พระสงฆ์กลุ่มหนึ่งเป็นผู้ที่มีความก้าวหน้าทางความคิดแต่มีจิตสำนึกในการธำรงรักษาภาษา-วรรณกรรมที่แสดงออกถึง “ความเป็นเขมร”

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการส่งเสริมการศึกษาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะของ ประชาชนท้องถิ่นล้านนา โดยเน้นถึงความสำคัญของการสืบค้น การจัดเก็บข้อมูล และการสร้างสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องับวรรณกรรมดังกล่าว เพื่อตอบสนองต่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรม ท้องถิ่นให้ยั่งยืนในยุคดิจิทัล สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ : model 3 ส ตามแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 1 model 3 ส

ส 1 : การสืบค้นและจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูล เช่น การถ่ายภาพ การบันทึกเสียง หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถรักษาและส่งต่อข้อมูลได้อย่างยั่งยืน การร่วมมือกับประชาชนท้องถิ่นในการบันทึกและถ่ายทอดข้อมูลผ่านสัมภาษณ์หรือการบอกเล่าจะช่วยเสริมสร้างการอนุรักษ์วรรณกรรมเหล่านี้ให้ยั่งยืน

ส 2 : การสร้างสื่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ พอดแคสต์ และแอปพลิเคชันที่มีภาพประกอบ เพื่อเสริมความเข้าใจและเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์จะช่วยทำให้การเรียนรู้สะดวกและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวาง

ส 3 : การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และเรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน วัด และองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ จะช่วยเสริมการสืบทอดและอนุรักษ์วรรณกรรมมุขปาฐะให้ยั่งยืน การจัดกิจกรรมที่ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม เช่น เวิร์กช็อปหรืออบรมเกี่ยวกับการเล่าขานและตีความวรรณกรรมจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

การอนุรักษ์และการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ความรู้และคุณธรรมจากพระพุทธศาสนาแพร่หลาย แต่ยังช่วยรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาวล้านนาให้อยู่รอดในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สรุป

การวิจัยใช้วิธีการผสมวิธี (Mixed-Method Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ช่วยให้เรามองที่ครอบคลุมและละเอียดในแต่ละด้าน การใช้อุปกรณ์ดิจิทัล เช่น การบันทึกเสียงและการเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลช่วยให้ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่ายและยาวนาน สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น วิดีโอและพอดแคสต์ก็ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้หลากหลายวิธีที่สอดคล้องกับยุคสมัยและเข้าถึงได้กว้างขึ้น การอนุรักษ์และการสร้างเครือข่ายเพื่อสืบทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บข้อมูลและเผยแพร่เป็นการยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องที่มีคุณค่า ทั้งในด้านการอนุรักษ์ความรู้และการพัฒนาเครือข่ายท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมในลักษณะนี้สามารถเป็นกลไกสำคัญในการยืดหยุ่นให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล

การสร้างเครือข่ายในชุมชนและการร่วมมือกับทุกภาคส่วน เช่น วัดและองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นวิธีที่สำคัญในการเสริมสร้างการอนุรักษ์และการสืบทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน โดยการจัดกิจกรรมสัมมนาและการอบรมสามารถช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิด เพื่อการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มีบทบาทสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนาให้คงอยู่ อีกทั้งการใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์และเครื่องมือดิจิทัล ก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยและการอนุรักษ์ความรู้ศาสนาในยุคปัจจุบัน โดยช่วยเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายและทันสมัย เพื่อให้การอนุรักษ์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วมีข้อเสนอแนะที่ควรนำไปใช้ใน 2 ระดับ คือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การนำผลการวิจัยไปใช้เชิงนโยบายจะช่วยเสริมสร้างการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมและศาสนาในระดับประเทศและท้องถิ่น หน่วยงานที่ควรนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่

1.1 กระทรวงวัฒนธรรม ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานโยบายด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะการสืบค้นและเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบของมรดกทางวัฒนธรรม เช่น การสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการถ่ายทอดวรรณกรรมนี้ในชุมชนต่าง ๆ และการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์

1.2 คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา ควรมีนโยบายในการเผยแพร่คำสอนพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น โดยเฉพาะในชุมชนล้านนา ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรและการอบรมแก่พระสงฆ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่ศาสนาในพื้นที่

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่องวรรณกรรมพระพุทธศาสนาและวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้เยาวชนเข้าใจและรู้จักการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.4 มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีการวิจัยและการเรียนการสอนด้านวัฒนธรรม ภาษา และศาสนา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนาโครงการวิจัยเพิ่มเติม หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในฐานะส่วนหนึ่งของมรดกทางปัญญา

1.5 องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานโยบายและโครงการที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา โดยการสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน เช่น การจัดงานเทศกาลวัฒนธรรมล้านนา การฝึกอบรมและการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปที่จะช่วยให้การวิจัยสามารถเข้าถึงและศึกษาได้จากหลายมุมมอง ทั้งทางภาษา วัฒนธรรม ศาสนา และการพัฒนาในยุคปัจจุบัน ดังนี้

2.1 การศึกษาภาษาและศิลปะ การเล่าเรื่องในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะล้านนา เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมมุขปาฐะและวิธีการเล่าเรื่องที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนา

2.2 ผลกระทบของการสื่อสารผ่านมุขปาฐะต่อการเผยแพร่และการเข้าใจพระพุทธศาสนาในชุมชนล้านนา เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของการเล่าเรื่องแบบมุขปาฐะในการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่น

2.3 การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะในยุคดิจิทัล เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์และเผยแพร่ข้อมูลทางวรรณกรรมมุขปาฐะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ

2.4 การเปรียบเทียบรูปแบบการสืบทอดวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะในชุมชนล้านนากับภาคอื่น ๆ ของไทย เพื่อเปรียบเทียบและหาความแตกต่างในวิธีการสืบทอดและอนุรักษ์มุขปาฐะในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

2.5 บทบาทของปราชญ์ท้องถิ่นในการอนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้ในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาฉบับมุขปาฐะ เพื่อศึกษาและเข้าใจบทบาทของปราชญ์ท้องถิ่นในกระบวนการถ่ายทอดและอนุรักษ์วรรณกรรมนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลทัต หงส์ขยางกูร และปรัชญานันท์ เทียงจรรยา. (2560). *การสร้างและการบริหารเครือข่าย*. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นรา พิมพ์พันธ์ และพิชญ์ สมพอง. (2555). กลยุทธ์การเสริมสร้างเครือข่ายการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 8(2), 262-276. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jla_ubu/article/view/94512
- พระมหาฉัตรชัย มูลสาร. (2566). การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 8(3), 462-469. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jbp/article/view/272080>
- พัชลินจ์ จินนูน. (2563). สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสานและภาคกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560). *วารสารอินทนิลทักษิณ*, 15(1), 55-70. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/HUSOTSU/article/view/242640>
- ยิ่งยศ บุญจันทร์ และชุลีพร วิรุณหะ. (2562). การจัดการศึกษาแบบใหม่ของฝรั่งเศสกับการเพาะบ่มจิตสำนึกทางวัฒนธรรม ของพระสงฆ์เขมร. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 12(2), 986-1014. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/151697>
- เยาวเรศ วงศาสุลักษณ์. (2566). ประเมินผลกระทบการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก พื้นที่กรุงเทพมหานครด้านการดูแลสุขภาพช่องปาก. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 32(2), 227-239.
- อัครินทร์ อังกูรวงษ์วัฒนา. (2561). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยใช้ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต]. RSUIR at Rangsit University. <https://rsuir-library.rsu.ac.th/handle/123456789/740>